

KIBRIS TÜRK EDEBİYATINDA YER ALAN MİZAHİ ŞİİRLER ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

An Analyse on Humorous Poems in Cypriot Turkish Literature

*Fikret TÜRKMEN**

*Mustafa YENİASIR***

Özet

Kıbrıs Türk kültürü içinde mizah önemli bir yere sahiptir. Mizah ürünleri arasında da hiciv şiirleri dikkat çekmektedir. Kıbrıslı Âşık Kenzi, Ahmet Tevfik Efendi, Özker Yaşın, Harid Fedai, Mahmut İslamoğlu gibi hiciv şairleri bu türün gelişmesinde önemli bir rol oynamışlardır.

Anahtar kelimeler: Kıbrıs, mizah, hiciv, şiir.

Abstract

Humor plays an important role in Cypriot Turkish culture. Among humorous works, especially satirical poems attract special attention. Satirical poets like Kıbrıslı Âşık Kenzi, Ahmet Tevfik Efendi, Özker Yaşın, Harid Fedai, Mahmut İslamoğlu played an important part in development of this type of poems.

Key words: Cyprus, humor, satire, poems.

Mizah, tıpkı diğer insanî zevkler gibi sosyal bir olgudur. Mizahın, insanları birleştirici ve bütünleştirici bir özelliği vardır. Birlikte bir şeye gülmek insanları birbirine yakınlaştırır. Espri ve şaka yeteneğimiz, anlık rahatlamamızın yanında, bütünü ile hayata bakışımızı değiştirerek yaşama karşı olumlu bir tavır takınmamızı sağlar. Bu yüzden mizah, yaşamımızın önemli bir parçasıdır.

Yaşama karşı ciddi bir tavır almış olan insan, günlük yaşamındaki basit kaygılarını ön plana çıkarır ve devamlı mutsuz olur. Diğer taraftan yaşama karşı mizahî bir tavır almış olan insan ise içine düştüğü kötü durumlardan kendini uzaklaştırır ve bu kötü durumla âdeta eğlenir, hayatta mutlu olmasını bilir. Mizah, genellikle katı gibi görünen bu yaşam savaşı içerisinde bize esneklik sağlar.

Mizahın birçok özelliğe ve işleve sahip, çok yönlü bir olgu olması onun açıklanmasında ve incelenmesinde zorluklar ortaya çıkarmıştır. Bu yüzden mizah terimi üzerinde çok tartışılmış ve birçok tanımları yapılmıştır.

Türk Dil Kurumunun yayınlamış olduğu Türkçe Sözlük'te mizah terimi yerine gülmece terimi kullanılmaktadır. "Gülmece: 1. Eğlendirmek, güldürmek ve birine, bir davranışa incitmeden takılmak amacını güden ince alay, mizah; humor. 2. Gerçeğin güldürücü yanlarını ortaya koyan edebiyat türü, mizah."¹

Milli Eğitim Bakanlığının yayınladığı "Örnekleriyle Türkçe Sözlük" adlı eserde mizahın tanımı şu şekilde yapılmaktadır: "Mizah: 1. Şaka, eğlence; lâtife, alay, nükte. 2. Bu özellikleri taşıyan söz, yazı, karikatür, gazete, dergi vb. 3. Olayları, gülünç yönleriyle ele alıp eleştirme; nükteli bir şekilde eleştirme sanatı. Kara Mizah: İnce, buruk bir dille, bazen de umutsuzlukla dünyanın saçmalığını belirten mizah."²

* Prof. Dr., Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü Müdürü.

** Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü Doktora Öğrencisi.

¹ Türkçe Sözlük, C.1, Türk Dil Kurumu, Ankara 1998, s. 58.

² Örnekleriyle Türkçe Sözlük, C. 3, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1996, s. 1995.

“Türk Ansiklopedisi”nin verdiği bilgiye göre “mizah” terimi dilimize Arapça’dan geçmiştir. Türk Ansiklopedisinde mizahın tanımı şu şekilde yapılmaktadır: “Şaka, lâtife, eğlence, güldürücü söz veya durum, davranış, fıkra, hikâye veya resim (karikatür).”³

“Yeni Türk Ansiklopedisi”ne göre mizah; “Gayesi güldürme olan, aynı zamanda güldürürken düşündürülen ve eğiten lâtife, şaka, eğlence, söz, durum, davranış, fıkra, hikâye, karikatür, roman vb. eserlerdir. Mizah hayatın içinde vardır. Hayat, mizahî olay, durum ve sözlerle doludur. En gelişmiş, en ince, en güzel örneklerine edebî eserlerde rastlanır.

Batı edebiyatlarında iğneleyici mizah için humour, istihza ve alay için ironi, hiciv için satire, nükte karşılığı espri kelimeleri kullanılmaktadır.”⁴ Sosyal bir ihtiyaç olan mizah, hayatın sert çehresini yumuşatmak suretiyle, hayatın insanı olmasına daha güzel görünmesini sağlar.

Daha çok zekânın bir ürünü olan mizahı basit bir kahkahadan ayıran şey, onun insanlara canlılık katmasıdır. Mizah, kavrayış değişikliğine, olmasını umduğumuz şeylerin resminin hemen değiştirilmesine dayanır.⁵

Mizahın tanımlarında olduğu gibi tasnif edilmesinde de birçok soru ve sorun bulunmaktadır. Mizah, nükte, şaka, lâtife, istihza, taklit vb. kelimeler günümüzde hemen hemen aynı anlamda kullanılmaktadır.⁶

Bu verilen terimler anlamca birbirine çok yakın olsa da mutlaka aralarında farklılıklar mevcuttur. Türkçede olduğu gibi batı dillerinde de bu terimleri açıklamak için pek çok tanım kullanılmaktadır. Terim karmaşasını ortadan kaldırmak için Fowler, mizah türlerinin motifleri, amacı, alanı, metodu ve araçlarının tespit edilmesi yönünde çalışmalar yapar ve bu unsurları göz önüne alarak bir mizah tasnifi ortaya koyar. Bu tasnif, Prof. Dr. Fikret Türkmen tarafından tekrardan gözden geçirilerek hazırlanmıştır:

Fowler’in Mizah Tasnifi (1926) *Hazırlayan:* Prof. Dr. Fikret Türkmen.

Çeşit	Motif veya Amaç	Alan	Metot veya Araç	Dinleyici
Mizah	Keşfetme	İnsan tabiatı	Gözlem	Sempatik tipler
Nükte	Aydınlatma	Kelimeler ve fikirler	Sürpriz	Zeki tipler
Hiciv	Düzeltilme	Ahlâk ve davranış	Vurgulayarak etkileme	Kendinden emin tipler
Acı şaka	İstirap verme	Hatalar ve zaafılar	Tersine çevirme	Kurban (fail) ve seyirciler
Tahkir	İtibarı zedeleme	Kötü muamele	Doğrudan söyleme	Kamu (Halk)
İroni	Kendi çevresine has olma	Geçeklerin söylenmesi	Efsaneleştirme	Daha dar bir çevre
İstihza	Kendini kanıtlama	Ahlâk	Açık seçik bütün çıplaklığıyla ortaya koyma	Saygıdeğer tipler
Alay	Kendini rahatlatma	Düşmanlık	Kötümser	Kendisi

Yukarıda da görüldüğü gibi, tablodaki sütunlar mizah türlerini (çeşitlerini), satırlar ise motif veya amaç, alan, metot veya araç ve dinleyici bakımından mizah türlerinin özelliklerini göstermektedir. Bu tabloda mizah türleri arasındaki farklar açıkça görülmektedir. Bu tablo sayesinde fıkraları, milletleri, hatta mizah tiplerini analiz etme imkânı doğmaktadır. Ayrıca fıkraların psikolojik zemini tespit edilebilme,

³ Türk Ansiklopedisi, C. XXIV, Mizah maddesi, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1996, s. 262.

⁴ Yeni Türk Ansiklopedisi, C. 7, Mizah maddesi, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1985, s. 2436.

⁵ John Morreall, Gülmeyi Ciddiye Almak, İris Yayıncılık, İstanbul 1997, ss. 89-94.

⁶ Fikret Türkmen, Nasreddin Hoca Latifelerinin Şerhi, Akademi Kitabevi, İzmir 1999, s. 14.

böylece fıkranın milliyeti hakkında da ipuçları yakalanabilmektedir.⁷ Bu tablo incelendiğinde görülecektir ki bütün dünyada gülme konusu olan olaylar, sekiz başlık altında toplanmakta ve bu başlıklar altındaki olayların motif ve amaçları, alanları, metot ve kullandıkları araç ile dinleyicileri farklıdır.⁸

Mizah türleri, bir adlandırma olarak; lâtife, şaka, nükte, iğne, taş, hiciv, alay, halt gibi biçimleri; mantık, dalga, gırgır, curcuna gibi mizahî durumları işaret etmek amacıyla kullanılmıştır.

Kıbrıs Türk mizahının kökeninde de ağırlıklı olarak Osmanlı mizah anlayışı vardır. Bunun nedeni Kıbrıs'ın uzun yıllar Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliğinde kalmış olmasıdır (1571-1878). Anadolu'nun çeşitli yörelerinden Kıbrıs'a gönderilen insanlar gelenek ve göreneklerinin yanında, sosyal yaşamlarının vazgeçilmez unsuru olan mizah kültürlerini de birlikte getirmişlerdir. Türklerin adaya gelişiyle birlikte, özellikle Nasrettin Hoca, İncili Çavuş, Bektaşî, Karagöz gibi fıkra ve mizah tipleri burada da görülmeye başlanmıştır. Bütün bu mizahî unsurlar kahvehanelerde, düğünlerde, sünnetlerde, çeşitli eğlencelerde ve günlük yaşamda yerlerini almışlardır.

Kıbrıs Türk toplumunda önemli bir yere sahip olan mizah sanatı, sosyal bir eğlence aracı olarak (gölge oyunu, kukla, orta oyunu) icra edilmesinin yanı sıra, sözlü halk edebiyatının çeşitli dallarında da (masal, destan, bilmece, mani, tekerleme vd.) kullanıla gelmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun başlangıcından Kıbrıs'ın İngiliz yönetimine geçtiği tarihe kadar (1571-1878), Kıbrıs Türk mizahı sadece sözlü olarak yaşatılmıştır. Bunun nedeni Osmanlı yönetimi süresince Kıbrıs'ta herhangi bir gazete veya derginin yayınlanmamasıdır. Osmanlı İmparatorluğu'nda yazılı mizah döneminin Tanzimat devrinden sonra başlamış olduğu göz önünde tutulursa (1870 Diyojen ve Terakki), Kıbrıs'ta yazılı mizahın 1896'da başlamış olması normal bir gelişme olarak görülmelidir. Bu durum bağımsız matbaacılığın gelişmiş olmamasından da kaynaklanmış olabilir. Kıbrıs Türklerinde "yazılı mizah" dönemi, 1896 yılında yayınlanmaya başlanan "Kokonoz" (1896-1910) adlı mizah gazetesiyle başlamıştır. "Kokonoz", Kıbrıs Türklerinin ilk mizah gazetesi olarak bilinmektedir.⁹ "Kokonoz" gazetesinden sonra Kıbrıs'ta yayınlanan diğer mizah içerikli yayınlardan bazıları şunlardır: "Akbaba", "Davul", "Zırlıtı", "Karga vs."¹⁰ Kıbrıs Türk mizahı, 1930'lu yıllardan sonra gelişip yaygınlaşmaya kendi içinde çeşitli dallarını oluşturmaya başlamıştır.¹¹ İşte yeni yeni oluşmaya başlayan bu türler içerisinde yazılan hiciv şiirlerinin de ayrı bir önemi vardır.

Hiciv, genel anlamda en yaygın mizah türlerinden birisi durumundadır. Açık bir saldırı olarak hiciv "ok" sembolü ile tanınır. Suçlama ve küfre dönüşmeye çok yakın bir yerde geçtiği için, hoşgörü yönünden en ağır mizah çeşididir. Hiciv, kelime ve kelime oyunları ile gerçekleştirilir. Manzum olanları, ayrı bir sanat olarak sayılmıştır.¹² Hiciv, (yergi, taşlama, satir); iyi veya kötü niyetle şahsî bir kinden veya aykırı görüşten olmaktan ötürü bir kişiyi, bir topluluğu, bir olayı veya nesneyi kötülemek, küçük düşürmek yahut gülünç duruma düşürmek için düzenlenmiş söz ve yazılara denir. Hiciv, mizahın en ağır şeklidir ve mizah sayılabilmesi için edepli, zarif ve güldürücü olması şarttır.¹³

Hiciv, hem bir mizah türü olarak hem de edebî bir tür olarak dikkat çekicidir. Hiciv veya yergi, divan şiirinin vazgeçilmez türlerindedir. Yine halk edebiyatında da, toplumsal bozukluklarla ya da kişisel kusurlarla alay eden taşlamalar vardır. 19. yüzyıldan başlayarak eski sert, kavgacı hicvin yerini daha yumuşak bir yergi edebiyatı alır. Yergi bu dönemde mizahın bir boyutu olmuştur.¹⁴

Kıbrıs Türk kültürü içerisinde mizahın çok önemli bir yere sahip olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Bu mizah ürünleri arasında hiciv şiirleri ayrı bir öneme sahiptir. Kıbrıs Türk edebiyatında ilk hiciv şiirlerine İngiliz döneminde yayımlanan gazete ve dergi sayfalarında rastlamaktayız.¹⁵

⁷ Fikret Türkmen, *age*, s. 14, 20.

⁸ Fikret Türkmen, "Osmanlı Döneminde Türk Mizahı", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, S. IV, İzmir 2000, ss. 1-10.

⁹ Hüseyin Çakmak, *Mizahî Çizgiler ve Öyküler*, Işık Kitabevi Yayınları, Lefkoşa, s. 1.

¹⁰ Suna Atun, *Kıbrıs Türk Hiciv Şiiri Antolojisi (1834 – 2004)*, Samtay Vakfı Yayınları, Lefkoşa, s. XXXVII – XXXVIII.

¹¹ Hüseyin Çakmak, *age*, s.1.

¹² Ferit Öngören, *Cumhuriyetin 75. Yılında Türk Mizahı ve Hicvi*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 1998, s. 32.

¹³ Ahmet Kabaklı, *age*, s. 173.

¹⁴ *Ana Britannica*, C. 32, Hiciv maddesi, Hürriyet Ofset Matbaacılık ve Gazetecilik, İstanbul 1994, s. 195.

¹⁵ Suna Atun, *Kıbrıs Türk Hiciv Şiiri Antolojisi (1834 – 2004)*, Samtay Vakfı Yayınları, Lefkoşa 2005, s. XXXI.

Kıbrıs Türk edebiyatında yazılan ilk hiciv şiirini Âşık Kenzî'nin “Nazm-ı Der Zemm-i Halk-ı Pizeren ve Meth-i Hânedân-ı El-ğâzî Recep Paşa” adlı eserinde görmekteyiz. Kenzî gezip gördüğü birçok yer arasında yalnız Prizren hakkında kötü şeyler yazmıştır. Şair, şehrin çok güzel olduğunun altını çizmekte, ancak insanların çok kötü olduğunu vurgulamaktadır:

“Pizeren şehrine uğradı yolum,
Şehri güzel amma insanı fena,
Bir diyarda olmaz andeki zulüm,
Dilde-i ibretle kaldım temaşa.¹⁶

Kıbrıs Türk basınının en önemli isimlerinden biri olan Ahmet Tevfik Efendi yayımlamış olduğu Kokonoz ve Akbaba isimli mizahi gazetelerde yer alan hiciv şiirleriyle edebiyatımızın en önemli hiciv şairlerinden biri olmuştur. “Ahmet Tevfik Efendi, ilk mizah gazetelerimiz olan Kokonoz ve Akbaba'yı çıkarmıştır. Bu iki gazetede kendi kaleminden çıkma Kıbrıs'ın en güzel mizah ve taşlama örneklerini vermiştir. Şair Eşref'le Kıbrıs günlerinde ayıştıkları ve mizah alanında ünlü şairi mat ettiği halk arasında söylenegelmektedir.”¹⁷ Ahmet Tevfik Efendi'nin vermiş olduğu eserler, Türk edebiyatının büyük hiciv ustası Şair Eşref'in şiirleri kadar güçlüdür.¹⁸

Gayr-ı Mukaffâ

“Ben kokoz, müşteriler de kokoz, âlem de kokoz,
Para yok kimsede, kimden para alsın Kokonoz?

Abone istiyoruz da ‘para yoktur’ deniyor,
Nice bir kalsun Efendim, Kokonoz böyle kokoz.

Kimisi ‘şimdi bozuk yok’ diyerek başdan atar,
Kimi hiç vermez ise, ya ne yapar bu Kokonoz?
Kağıdı kalmadı, posta parası başka belâ,
Para yok, kaldı koca bir Kokonoz şimdi kokoz.

Bedelâtı veriniz sonra cerîde çıkmaz,
Diyoruz ki, parasız iş olmazmış Kokonoz.”¹⁹

Ahmet Tevfik Efendi, kaleme almış olduğu bu şiirinde “Kokonoz” gazetesinin ödenmeyen abone paraları yüzünden çok zor günler geçirdiğini vurgulamaktadır.

¹⁶ Suna Atun, *age*, s.2.

¹⁷ Harid Fedai, *Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi*, C. IX, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, s. 253.

¹⁸ Harid Fedai, “Kıbrıs Türk Yazını’nda Mizah ve Yergi”, *Kıbrıs Türk Kültürü Makaleler-I*, Samtay Vakfı Yayınları, Lefkoşa 2005, s. 175 – 176.

¹⁹ Suna Atun, *age*, s. 17.

Kokonoz gazetesi 17 Eylül 1897 tarihinde yayın hayatında çekilir. Ahmet Tevfik Efendi, 1 Ekim 1897 yılında “Akbaba” gazetesini çıkararak hiciv şiirlerine burada devam eder:

“Kim düşse yere toprağı olsun kaparuha,
Bir halde ki halk, onluğa kurşun atarûha.

Kimden para istersen o da yokluğu söyler,
Tekmil eder etmez sözü haydi kaçarûhâ.

‘Hiş bak buraya!’ derken o sâ’at savuşur da,
Yoksa işin artık, sen uzaktan bakarûhâ.

Sen sancı çekersin parasızlıkla evinde,
Lâkin o pamuk şiltede rahat yatarûhâ.

Zeytin mi yerim ya kuru ekmek mi ben evde,
Sormaya o, yağlı eti, evde yatarûhâ.

Sen iste o vermez, yine iste yine vermez,
Bu hâl devam eder ise biz batarûhâ.

Mangizdir işin başı eğer olmaz ise o,
Ne Akbaba, ne kırmızı baba çıkarûhâ.”

Ahmet Tevfik Efendi, 29 Ocak 1898 yılında Akbaba gazetesinde yayımlamış olduğu bu şiirinde²⁰ gazetenin müşterilerine seslenerek Akbaba’nın yayın hayatına devam edebilmesi için destek istemektedir.

Ahmet Tevfik Efendi, Kokonoz ve Akbaba gazetelerinden sonra Mirat-ı Zaman isimli gazetesini yayınlamaya başlar. Mirat-ı Zaman, Ahmet Tevfik Efendi’nin yayınlamış olduğu diğer gazetelere göre daha uzun süre yayın hayatında kaldığı için şair, hiciv şiirlerinin çoğuna burada yer vermiştir:

“...
Küçükdür fakat arslan gibi savletleri var,
Ne cesurdur bu küçüklükde bu sinde köpeğim.

Ne olursa yemez ol rütbe kibârdır kahbe,
Tadı ancak da bulur belsi etinde köpeğim.

²⁰ Suna Atun, *age*, s. 24.

Nasıl oldu bilemem bir tarafa gitmez iken,
Bulunuverdi Sünûhât'ın* içinde köpeğim.”²¹

18 Nisan 1910 tarihinde Mirat-ı Zaman gazetesinin yayını Ahmet Tevfik Efendi tarafından durdurulur. Ahmet Tevfik Efendi, o dönemde çıkan gazete sayısının artmasından dolayı okuyucuyu daha fazla çekebilmek için siyasi içerikli bir gazete olan Mirat-ı Zaman'ı mizah içerikli bir görünüme kavuşturmayı amaçlar ve bu doğrultuda 2 Mayıs 1910 tarihinde yeniden Kokonoz gazetesini çıkararak mizahi şiirlerine burada devam eder:

“Kokonoz'un biliniz şimdi peşindir bedeli,
Parasız zabt edemez ki kalemi, titrer eli.

İhtiyarlık parasızlık ikisi birleşti,
Bu iki derd ile bindi iki kat oldu beli.

Verecekli para vermez alacaklı ister,
Şimdi bu hâle beyinsizce keder mi demeli!

...

Sende yok bende de yok onda da yok kim verecek,
İnsan olmaz mı düşünmek ile en sonra deli?

Düşünüp verdi bu suretle kararı Kokonoz,
Para göndermeyene gazete göndermemeli.”²²

Kıbrıslı Âşık Kenzî, Ahmet Tevfik Efendi gibi sanatçıların yazmış olduğu ilk hiciv şiirlerinden sonra çağdaş edebiyatçılarımızdan Özker Yaşın, Harid Fedai, Bener Hakkı Hakeri, Mahmut İslamoğlu gibi isimler de bu alanda eser vererek hiciv türünün gelişmesine katkıda bulunmuşlardır.

Özker Yaşın, 1968 yılında yayınlamaya başladığı Savaş gazetesinde “Terzioğlu” takma adını kullanarak birçok hiciv şiiri kaleme almıştır. Özker Yaşın, Savaş gazetesinde yayımladığı hiciv şiirlerinin bir kısmını 1971 yılında “Hödükname” adını verdiği kitabında toplamıştır. Yaşın, kitapta yer alan ilk hiciv şiirinde kendisini şu şekilde tanıtmıştır:

“Çakarız bu işten sen meraklanma,
Bol hiciv yazmaya kudretim vardır.
Kimseyi put yapmak gelmez işime,
Fakat herkese de hürmetim vardır.

...

Babam terzi idi, anam da terzi,
Çok kişi biliyor şiirimizi,

* O günlerde yayımlanan haftalık bir gazete.

²¹ Suna Atun, *age*, s. 30.

²² Suna Atun, *age*, s. 45.

Sanattan anlıyan tanıyor bizi,
Kitaptan yana bol kısmetim vardır.
...²³

Özker Yaşın, Savaş gazetesinin kapanmasından sonra Halkın Sesi gazetesinde, daha sonra da Kıbrıs Postası gazetesinde hiciv şiirlerini yayımlamaya devam eder:

“Susmuştuk süründüler başladık işe tekrar,
Artık her kaşınanı borcumuz almak tefe,
Buyurun çarpışalım yağcılar fırçacılar,
Öyle hızlı koşmayın: Uşşo, uşşo, uşşo be!
...
Meydanı boş bulunca nasıl da ötersiniz,
İster hep birlik olun, ister tek tek geliniz,
Tümünüze yetişir şükür ki kalemimiz,
Hodri meydan yiğitler! Uşşo, uşşo, uşşo be!
...²⁴

Edebiyatımızın önemli isimlerinden biri olan Harid Fedai de “Ahmet Peykân” takma adını kullanarak birçok hiciv şiiri kaleme almıştır:

“Oturmuş beş kafadar bir yuvarlak masaya,
Kolları sıvayarak el atmışlar Yasa’ya,
Bir ucube görününce düştük derin tasaya,
Zurnada peşrev olmaz selam söyle Nasır’a,
Memur yedi ayvayı, allem galem Mansura.
...²⁵

Harid Fedai, yazmış olduğu siyasi içerikli hiciv şiirlerinde dönemin politikacılarına göndermelerde bulunmuştur:

“Gözünü aç ibret al, ey ümmet-i Muhammet,
‘Makarna sorunu’ndan, gitti gider Hükümet,
Sevinçten kanat açtı, bekler pusuda İsmet,
Bakanlık Veziroğlu’m, bakalım kime kısmet.”²⁶

²³ Suna Atun, *age*, s. 198.

²⁴ Suna Atun, *age*, s. 202.

²⁵ Suna Atun, *age*, s. 177.

“Kıbrıslı Âşık Ömer, Beyhan Hürer, Elif Seyhun, Ali Türkoğlu, Hüsamettin Haktanır, Muammer Gökay ve Mehmet Kral takma adlarını kullanarak²⁷ birçok hiciv şiiri kaleme alan Bener Hakkı Hakeri, bu türün gelişmesine katkı koyan sanatçılarımızdan biridir. Şair, yazmış olduğu bir şiirinde Kıbrıs'ta dürüst insan sayısının azaldığını, hemen hemen bütün insanların yalancılık peşinde olduğunu vurgulamaktadır:

“Bir Diyojen gibi fener elinde,
Dolaş güpegündüz her kasabayı,
Kaç adam bulursun ey dostum söyle:
Üstelik dolaşsan bütün adayı.
...
Dürüstlük yerine kalleşlik kıral,
İyilik yerine kötülük önde,
Düzeltemez bizi, ne din ne Deccal,
Doğruyu sevmiyor nedense kimse,
Değiştir pilağı ey Âşık Ömer;
Daha konuşursan gelir belalar,
Bu ada, korkağı, daha çok sever,
Cesurlar mezarda, korkaklar yaşar.”²⁸

Yazmış olduğu hiciv şiirlerinde Âşık İslâmî²⁹ takma adını kullanan Mahmut İslamoğlu, özellikle toplumsal içerikli taşlamalarıyla tanınmış önemli sanatçılarımızdan biridir. İslamoğlu, bir şiirinde adaya turist getirmeyi beceremeyen turizmcileri şu şekilde yermektedir:

“Sayende turistin kökü kazıldı,
Turizm gömüldü, taşı yazıldı,
Otel damlarına, baykuş dizildi...
Turizmciler değil, sen bir turistsin,
Dilerim Tanrı'dan, boynuzun bitsin.”³⁰

Toplumsal bazı aksaklıkların düzeltilmesinde mizah, çok önemli bir rol oynamaktadır. Kıbrıs Türk edebiyatı içerisinde yazılan hiciv şiirleri de bu anlamda büyük bir önem arz etmektedir. Şairlerimiz toplumsal olaylar ile yakından ilgilenmiş, yazdıkları şiirlerle toplumda var olan aksaklıkları eleştirmişlerdir.

Kıbrıs Türk edebiyatı içerisinde yer alan hiciv şairlerimiz, yazmış oldukları şiirlerde toplumsal bazı eksiklikleri vurgulamanın yanında hedef aldıkları kişileri de başarılı bir şekilde yermişlerdir.

²⁶ Suna Atun, *age*, s. 185.

²⁷ Suna Atun, *age*, s. 232.

²⁸ Suna Atun, *age*, ss. 232 – 233.

²⁹ Suna Atun, *age*, s. 293.

³⁰ Suna Atun, *age*, s. 299.

Edebiyatımızda daha çok gazete ve dergi sayfalarında görülen hiciv şiirlerinin ilk örneğini Kıbrıslı Âşık Kenzî’de görmekteyiz. Hiciv şiirleri daha sonra Ahmet Tevfik Efendi gibi büyük bir mizah ustası ile gelişimini sürdürmüş, ilerleyen dönemlerde Özker Yaşın, Harid Fedai, Mahmut İslamoğlu gibi isimler bu türün gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır.

Kaynaklar

- 📖 **Ana Britannica**, C. 32, Hürriyet Ofset Matbaacılık ve Gazetecilik, İstanbul 1994.
- 📖 ATUN, Suna, **Kıbrıs Türk Hiciv Şiiri Antolojisi (1834 – 2004)**, Samtay Vakfı Yayınları, Lefkoşa 2005.
- 📖 ÇAKMAK, Hüseyin, **Mizahî Çizgiler ve Öyküler**, Işık Kitabevi Yayınları, Lefkoşa
- 📖 FEDAI, Harid, “Kıbrıs Türk Yazını’nda Mizah ve Yergi”, **Kıbrıs Türk Kültürü Makaleler-I**, Samtay Vakfı Yayınları, Lefkoşa 2005.
- 📖 -----, **Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi**, C.IX, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- 📖 KABAKLI, Ahmet, **Türk Edebiyatı**, C.I., Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul 1994.
- 📖 MORREALL, John, **Gülmeyi Ciddiye Almak**, İris Yayıncılık, İstanbul 1997.
- 📖 ÖNGÖREN, Ferit, **Cumhuriyetin 75. Yılında Türk Mizahı ve Hicvi**, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 1998.
- 📖 **Örnekleriyle Türkçe Sözlük**, C. 3, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1996.
- 📖 **Türk Ansiklopedisi**, C. XXIV, Mizah maddesi, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1996.
- 📖 **Türkçe Sözlük**, C.1, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1998.
- 📖 TÜRKMEN, Fikret, “Osmanlı Döneminde Türk Mizahı”, **Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi**, S. IV, İzmir 2000.
- 📖 -----, **Nasreddin Hoca Latifelerinin Şerhi**, Akademi Kitabevi, İzmir 1999.
- 📖 **Yeni Türk Ansiklopedisi**, C. 7, Mizah maddesi,,: Ötüken Neşriyat, İstanbul 1985.